

IN BELGIË NOG NIET VASTGESTELD VLEERMUIZEN EN HONDSOLHEID

Johan Vandewalle

In het vorige nummer van Zoogdier werd aandacht besteed aan hondsollheid bij vleermuizen in Nederland (van Brederode 1994). Ook in België wordt onderzoek verricht naar het voorkomen van rabies bij deze diergroep. Het aantal onderzochte dieren is echter minder groot dan in Nederland. Alle dode vleermuizen of stalen van levende worden verzameld door het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (K.B.I.N.). Het Instituut Pasteur van Brabant doet de analyses van de stalen.

Foto: Steven Janssen

In België wordt slechts sporadisch onderzoek gedaan naar het voorkomen van rabies bij vleermuizen. Volgens Lefèvre (1991) werden tot 1991 een zestigtal dieren onderzocht, die allen negatief bleken te zijn. Het overgrote deel der onderzochte dieren betrof *Myotis*-soorten. Voor België geldt waarschijnlijk hetzelfde als voor Nederland. Rabies kan voorkomen bij vleermuizen

maar er werden tot nog toe geen besmette exemplaren aangetroffen. Het verschil met Nederland zit hem in het hoge relatieve aandeel van de laatvliegers (31 %) en meervleermuizen (4 %) bij de onderzochte dieren. Het zijn juist deze soorten die frequent drager zijn van het virus (resp. 22,1 % en 4,7 %). In het Belgische onderzoek komen deze soorten echter slechts sporadisch voor, wat de negatieve resultaten kan verklaren. Niettemin moeten we ook in België voorzichtig blijven om eventuele besmetting via vleermuizen te voorkomen.

Voorkómen van besmetting

Op basis van het Koninklijk Besluit van 1980 zijn alle inheemse vleermuizen beschermd in het Vlaamse gewest. Voor het hanteren van zowel dode als levende vleermuizen is daarom een ontheffing nodig van de wet. In iedere provincie zijn mensen van de Vleermuizenwerkgroep van Natuurreservaten v.z.w. in het bezit van zo'n ontheffing. Deze mensen zijn normaal bereikbaar voor bijstand bij hantering van vleermuizen. Lijsten met telefoonnummers zijn aan het eind van het artikel opgenomen.

In de praktijk kan het al eens voorkomen dat er contact met vleermuizen is zonder tussenkomst van deze personen. De beste preventieve maatregel in dat

Foto: Willem Vergoossen

geval is het voorkomen van direct contact met de vleermuis. Bij het hanteren van levende vleermuizen dienen stevige handschoenen gedragen te worden die na gebruik moeten schoongemaakt worden met een zeep-oplossing of 70 % alcohol. Voor dode vleermuizen volstaan dunne plastic handschoenen.

Inenting achteraf

Indien er toch onvoldoende beschermende maatregelen genomen werden kan men zich achteraf nog behelpen met een curatieve inenting. Er zijn twee verschillende mogelijkheden. Indien er alleen oppervlakkig contact is geweest volstaat een serie van vier injecties met het vaccin, waarvan de eerste twee binnen 24 uur moeten gegeven worden. Na zeven dagen wordt een derde injectie gegeven en na 21 dagen de laatste. Na 30 dagen dient men een bloedafname te ondergaan om de reactie van de injecties te onderzoeken. Indien moge-

lijk wordt de (dode) vleermuis opgestuurd naar het K.B.I.N. met vermelding van vindplaats en datum, alsmede het uitdrukkelijk verzoek het dier te onderzoeken op rabies.

Wanneer er contact is geweest met een levend dier en er sprake is van een beet, krabben of contact met een wonde dient naast de hierboven aangehaalde procedure ook nog een injectie met gammaglobuline genomen te worden.

De kostprijs van een rabies-injectie bedraagt BF 792 per dosis of BF 3.168 voor de hele serie. Hiervan betaalt het ziekenfonds 50 % terug. De provincie Brabant betaalde tot nu toe de overige

Dode vleermuizen kunnen opgestuurd worden naar: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (K.B.I.N.), t.a.v. Prof. Fairon, Vautierstraat 31, 1040 Brussel, tel. 02/627.43.71.

Telefoonnummers coördinatoren vleermuizenwerkgroep van Natuurreservaten v.z.w.:

West-Vlaanderen: Paul Voet 050/79.01.76; Oost-Vlaanderen: Hilde Smekens 09/253.21.93; Antwerpen: Alex Lefèvre 014/51.62.01; Limburg: Julien Dahlen 012/23.51.87; Brabant: Yves Servranckx 02/652.15.03; Luik: Jean-Louis Gathoye 041/56.38.38 of 041/79.14.35; Henegouwen: Yves Govoorts, 068/28.48.43; Namen: Stéphane Tombeur, 084/38.70.54; Luxemburg: Emile Bousson, 084/36.61.55 of 02/344.11.07

De ontheffing van het K.B. van 1980 om een toelating tot het manipuleren van vleermuizen te verkrijgen, kan aangevraagd worden bij: AMINAL, Bestuur Natuurbehoud, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel, 02/507.30.61

Voor vaccinatie of behandeling kan men terecht bij: Instituut Pasteur van Brabant, afdeling Rabies, Engelandstraat 642, 1080 Brussel, 02/373.31.11 (of bij de eigen huisarts)

50 % (ook voor mensen uit de andere provincies). Hoe dat verder zal verlopen na 1 januari 1995 is nu nog niet duidelijk, omdat de provincie Brabant dan wordt opgesplitst in 2 provincies (Waals en Vlaams Brabant). Naar alle waarschijnlijkheid zal deze terugbetaling echter behouden blijven. Een dosis gammaglobuline kost BF 9.000. Deze kosten worden voor 100% door de provincie Brabant vergoed. Al met al is de behandeling na contact dus volledig gratis, met uitzondering van het remgeld op het ereloon van de huisarts, voor alle Belgen die in orde zijn met de ziektewetgeving.

Om zo'n behandeling te ondergaan dient men ofwel via de huisarts het vaccin aan te vragen, ofwel dit rechtstreeks te doen bij het Pasteur-Instituut met vermelding van de naam van de patiënt en de naam en het adres van de behandelende huisarts. Het vaccin wordt dan onmiddellijk opgestuurd naar de huisarts die de behandeling uitvoert.

Inenting vooraf

Voor personen die beroepshalve of als (amateur-)onderzoeker regelmatig in contact komen met vleermuizen en waarbij dus een grotere kans bestaat op direct contact, bestaat de mogelijkheid van een preventieve vaccinatie. Deze vaccinatie bestaat uit een reeks van drie inentingen. Een maand na de eerste inenting volgt een tweede, en na één jaar volgt een derde, de zogenaamde booster, inenting. Daarna dient om de drie jaar nogmaals een booster-inenting te gebeuren. Deze vaccinatie biedt een bescherming tegen de verschillende typen van rabies. De procedure om zo'n vaccinatie te starten verloopt eveneens via de huisarts. De inentingen kosten hetzelfde als de curatieve, namelijk BF 792 per dosis of BF 2.376 voor de drie. Het ziekenfonds komt voor 50 % tussen in de kosten. De preventieve vaccinatie kost dus BF 1.188 met een aanvulling van BF 396 om de drie jaar. Dit geldt voor iedereen, ongeacht of het om een beroepspersoon dan wel een hobbyist gaat.

Besmetting met tetanus

Bij de beet door een vleermuis bestaat er net als in Nederland ook gevaar voor tetanus. Het is daarom aangewezen, en niet alleen voor vleermuizen-onderzoekers maar voor iedereen die vaak in het veld actief is, zich regelmatig te laten

Foto: Johan de Meester

inenten tegen tetanus. Deze inenting gebeurt eveneens via de huisarts.

Bronnen

Brederode, Nelly E. van, 1994. Hondsdolheid bij vleermuizen. Hoe kun je besmetting voorkomen? *Zoogdier* 5(2):20-24.

Lefèvre, Alex, 1991. Een overzichtartikel: rabies en vleermuizen. *Eliomys* 16(1):40-46.

Met dank aan Alex Lefèvre van de vleermuizenwerkgroep van Natuurreservaten v.z.w. en aan Dr. Costie van het Instituut Pasteur van Brabant.

Johan Vandewalle, Sluizenstraat 2 bus 4, 2900 Schoten. Johan is dierkundig beleidsmedewerker bij Natuurreservaten v.z.w.